

Programmatoelichting

Dat **Mozart** zelfs zonder al te veel inspiratie goede muziek kon schrijven had hij al vaker bewezen. Aan zijn vrouw Constanze schreef hij op 3 oktober 1790: '(...) ich schreibe alle Tage daran – muss aber immer aussetzen, weil es mich ennuirt – und gewis, wenn es nicht einer so wichtigen Ursachewillen geschähe, würde ich es sicher ganz bleiben lassen (...).

Het Adagio und Allegro KV 594 voor mechanisch orgel schreef Mozart voor een commercieel uitgebaat mausoleum waar de omgekomen nationale held veldmaarschalk Gideon von Laudon geëerd werd. Bezoekers konden na het betalen van entreegeld naar een beeltenis van hun held kijken, terwijl Mozarts KV 594 klonk. Dat Mozart niet optimaal gemotiveerd was om werken voor een mechanisch orgel te schrijven is niet zo verwonderlijk als je bedenkt dat in diezelfde periode ook werken als het Strijkkwintet in D en zijn laatste pianoconcert ontstonden. Niet veel later zou Mozart beginnen aan *Die Zauberflöte*. En uiteindelijk kwam die inspiratie ook wel: in het Andante van KV 616 lijken de 'drie Knaben' uit *Die Zauberflöte* (KV 620!) al te horen te zijn.

Franz Danzi werd in 1763, zeven jaar na Mozart, geboren in Mannheim. Mozart zou hij altijd blijven bewonderen. Als *Kapellmeister* in Stuttgart, van 1807 tot 1811, ontmoette hij een van de vooraanstaande componisten van de vroegromantiek Carl Maria von Weber: het begin van een levenslange vriendschap. Van Von Weber zou hij later, als een van de eersten, zijn opera's *Der Freischütz* en *Euryanthe* uitvoeren. In op. 56 nr. 1 houdt Danzi zich nog keurig aan de sonatevorm zoals die door Mozart en Haydn was ontwikkeld, maar de overwegend lyrische toon, kenmerkend voor de vroegromantiek, klinkt al wel.

Een 'tombeau' is een grafmonument, maar in Frankrijk werd in de zeventiende eeuw ook een compositie die als eerbetoon werd geschreven voor een overleden componist zo genoemd.

Maurice Ravel's *Le tombeau de Couperin* uit 1917 greep dus terug op een oude traditie. Maar Ravel eerde niet alleen Couperin en andere Franse barokke grootmeesters op het klavecimbel. De Eerste Wereldoorlog was de directe aanleiding om dit werk te componeren. Ravel eerde zo Frankrijk met zijn rijke muzikale verleden. Bovendien was zijn *Tombeau* een eerbetoon aan zijn gesneuvelde vrienden: elk van de delen van de als een baroksuite samengestelde compositie is opgedragen aan een van hen. Toch toont Ravel's muziek niet de emotie die je dan misschien zou verwachten. Dramatisch klinkt het nooit, eerder beheerst en wat afstandelijk. Floris Don, musicoloog, denkt dat Ravel in het Menuet de gregoriaanse melodie van het *Lachrimosa dies illa*, 'Op die dag vol tranen', uit het Requiem gebruikt. Dat zou zeker passend zijn, maar heel expliciet klinkt dat niet en dat is misschien kenmerkend voor Ravel's onderkoelde muzikale taal.

Robert Schumann bewonderde **Felix Mendelssohn** om zijn beheersing van de klassieke vormen. Het strijkkwartet op. 12 nr. 1 maakt meteen duidelijk waar die bewondering op was gestoeld. Het thema van de langzame introductie mondt uit in knap polyfoon spel: Mozart en Bach gezamenlijk in een paar maten. Waarna een evenwichtig eerste deel volgt met, net als bij Danzi, twee lyrische thema's. Maar Mendelssohn weet ook te verrassen. Het gebruikelijke Menuet is vervangen door een Canzonetta, dat evenwel in hetzelfde rustige tempo wordt gespeeld. Maar er volgt geen rustig Trio ditmaal: in plaats daarvan klinkt een wervelend, opwindend tussendeel.

(door Eric Boor, musicoloog)